

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белянин В. П. Тестовая методика дополнения как психолингвистический эксперимент // *Общественные, теоретические и прагматические проблемы.* – М.: Институт языкознания, 1978. – С. 24-28.
2. Блинова Л. Н. Диагностика и коррекция в образовании детей с задержкой психического развития / Л. Н. Блинова – М.: «Издательство НЦ ЭНАС», 2001. – 132 с.
3. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 138 с.
4. Савченко О. Я. Методика чтения у начатковых классах: Посібник для вчителя / Савченко О. Я. – К.: Освіта, 2007. – 334 с.
5. Тарасун В. В. Научно-методические основы формирования знаний, умений и навыков у детей с трудностями в обучении: научно-методический посібник / В. В. Тарасун. – К.: Институт змiсту і методiв навчання, 1998. – 102 с.

УДК 159.955+159.946.3»712»]-053.4

І. В. Рачок

студентка спеціальності
«Корекційна освіта. Логопедія»

В. М. Андросова

старший викладач кафедри логопедії
Сумський державний
педагогічний університет
ім. А. С. Макаренка

СІНКВЕЙН ЯК ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ І МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У даній статті розглядається взаємозв'язок мислення і мовлення та використання сінквейну як технології їх розвитку у дітей дошкільного віку.

В данній статтє рассматривается взаимосвязь мышления и речи и использования сінквейну как технологии их развития у детей дошкольного возраста.

In this article consider interrelation thinking and speech and use sinkveynu as technology of their development in preschool children.

Ключові слова: сінквейн, мислення, децелерація.

Ключевые слова: сінквейн, мышление, децелерація.

Key words: sinkveyn, thinking, decelerations.

Постановка проблеми. Мовлення посідає центральне місце в процесі

психічного розвитку дитини і внутрішньо пов'язане з розвитком мислення. На сьогодні проблема співвідношення мовлення і мислення має як теоретичну так і практичну сторону. Існують різні точки зору щодо цього питання. На думку французького психіатра Ж. Піаже, мислення не залежить від мовлення. В свою чергу, російський психолог Л. С. Виготський вважав, що мовленню належить значна роль у забезпеченні розвитку вищих форм мислення особистості. Розуміння ролі мови і мислення в структурі мовленнєвого дефекту, позначається на постановці експериментальних досліджень цього питання і діяльності логопеда, яка полягає у пошуку практичних методів роботи з дітьми із мовленнєвими порушеннями. Одним з таких напрямків в логопедії є використання сінквейну.

Мета статті: проаналізувати взаємозв'язок мислення і мовлення та застосування сінквейну як технології їх розвитку у логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку.

Завдання:

1. Опрацювати літературу із даної теми.
2. Простежити особливості взаємозв'язку мислення і мовлення в структурі мовленнєвого дефекту.
3. Розглянути методику застосування сінквейну у логороботі з дітьми.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовлення, з однієї сторони є знаряддям для вираження наших уявлень, думок, пізнання, а з другої – засобом до їх збагачення і розширення, до формування нашої свідомості [5, с. 3].

Мовленнєва діяльність формується і функціонує у тісному зв'язку з розвитком психіки дитини, з різними її процесами, що відбуваються в сенсорній, інтелектуальній, афектно-вольовій сферах. Ці зв'язки виявляються не тільки в нормальному, а й в аномальному розвитку. Розкриття зв'язків між мовленнєвими порушеннями та іншими сторонами психічної діяльності, дає можливість визначити оптимальні шляхи впливу на психічні процеси, що беруть участь в утворенні мовленнєвої вади [7 с.10].

На думку Л. С. Виготського, А. Р. Лурії, А. В. Запорожця та ін., всі психічні процеси

у дитини – пам'ять, увага, **уява**, мислення, ціленаправлена поведінка – розвиваються за безпосередньої участі мовлення. В процесі подальших досліджень Р.Є. Левіною був сформований принцип зв'язку мовлення з відповідними сторонами психічного розвитку дитини [3, с. 27].

Як вважає Е.І. Тихеева, взаємовідношення мови і мислення потребує особливої уваги, адже мова є безпосередньою дійсністю думки [5, с. 4].

За словами Л.С. Волкової, зв'язок мовлення з іншими сторонами психічного розвитку здійснюється диференційовано і специфічно для кожного із компонентів мовлення. Мисленнєві процеси займають вагоме місце в лексико-граматичній і смисловій сторонах мовлення. Успішне засвоєння словникового запасу і граматичного ладу відбувається тоді, коли дитина протиставляє і зв'язує почуте слово із значенням предметів і дій. Таким чином, мовлення розвивається в тісному взаємозв'язку із формуванням мислення, яке на думку Ж. Піаже є найудосконаленішою формою пристосування організму до середовища [7, с. 30].

Неповноцінна мовленнєва діяльність накладає відбиток на формування у дітей психічного розвитку, що обумовлює наявність вторинних дефектів. У дітей спостерігається важкість у оволодінні мисленнєвими операціями, особливо наочно-образного та словесно-логічного мислення.

При відсутності відповідних корекційних заходів у дитини з порушенням мовлення може уповільнюватися темп інтелектуального розвитку. Через свій дефект вона мало спілкується з однолітками, внаслідок чого можливе уповільнюватися темпу розвитку мислення [3, с. 26].

Аналіз окремої наукової літератури з проблем мовленнєвої патології дітей дошкільного віку свідчить про те, що деякі діти демонструють пізній темп дозрівання. У 1990-і рр. з'явився термін «децелерація», сутність його полягає в уповільненому темпі росту і розвитку дітей. На думку Н. Душки, перші слова у таких дітей з'являються після 1 року (норма – в 8-10 міс.); Фразове мовлення до 2,5 років (норма – до 1,5 років); із

запізненням формується звуковимова. У 5-6 років у цих дітей спостерігається несформованість всіх компонентів мовлення (фонетики, лексики, граматики). Діти повільно актуалізують слова, довго їх згадують (до 20 с при нормі 5-7 с), у них відбуваються звуження значення слів, заміна назви частин предмета назвою цілого предмета, втрачаються слова, що позначають предмети і явища, яких у даних умовах вже немає [2, с. 7].

Частина дітей відстають в оволодінні мовленнєвими операціями (аналіз, синтез, порівняння, класифікація), у розвитку наочно-образного та словесно-логічного мислення, з важкістю опановують мисленнєвими операціями (Л. Андрусин, Т. Барменкова, Р. Лалаєва, Є. Соботович, В. Тарасун) [7, с. 259].

Важливою умовою успішного навчання в школі є добре розвинене мовлення дитини дошкільного віку. На сьогоднішній день в арсеналі всіх, хто зайнятий вихованням і навчанням дітей, є обширний практичний матеріал, застосування якого сприяє ефективному мовленнєвому розвитку дитини та її мислення [1, с. 34].

На думку Р.Є. Левіної, в основу корекційного навчання повинен включатися принцип попереджувального підходу, що є однією з умов підготовки дітей до навчання в школі [2, с. 7].

З огляду на це одним із ефективних методів мовленнєвого розвитку дитини, що дозволяє швидко отримати результат, є робота над створенням неримованого вірша сінквейна. «Сінквейн» означає «вірш, що складається з п'яти рядків» [6, с. 110].

Сінквейн (від фр. *cinquains*, англ. *cinquain* – п'ять) – це не звичайний вірш, а вірш, написаний відповідно до певних правил. У кожному рядку надається набір слів, який необхідно відобразити у вірші.

Сінквейни корисні дітям в якості інструменту для синтезування складної інформації, логопеду – в якості зрізу оцінки понятійного і словникового багажу учнів. Сінквейн – резюмує інформацію, викладає складні ідеї, почуття і уявлення в декількох словах [4, с. 68].

Правила складання сінквейну:

1) Перший рядок – одне слово, звичайно **іменник**, що відображає головну ідею.

- 2) Другий рядок – два слова, **прикметники**, що описують основну думку.
- 3) Третій рядок – три слова, **дієслова**, що описують дії в рамках теми.
- 4) Четвертий рядок – **фраза** із декількох слів, що показує відношення до теми.
- 5) П'ятий рядок – **слова** зв'язані з першим, що відображають **сутність** теми [6, с. 110].

Вигадування сінквейнів є своєрідним інструментом для синтезування отриманої інформації. Звичайно ж, уміння вигадати сінквейн вимагає від дитини певної підготовки, достатнього рівня мислення, а від логопеда – ретельно продуманої, планомірної роботи. Доцільно спочатку пропонувати дітям для прослухування готові сінквейни, наприклад:

Перший рядок – *весна*.

Другий рядок – *сонячна, тепла*

Третій рядок – *пробуджує, зігріває, розквітає*.

Четвертий рядок – *в садах цвітуть дерева*.

П'ятий рядок – *краса!*

Щоб навчити дітей складати сінквейн, їм пропонуються наступні вправи, метою яких є уміння виділять з потоку мовлення потрібну частину мови:

1. За допомогою сигнальних карток (плеснути в долоні) вибрати слово, що відповідає картинці за змістом.

Лисиця – доброта, хитрість, злість.

Вовк – захист, злість, радість і так далі.

2. З'єднати стрілкою ті предмети, які, можуть бути зв'язані між собою. (Використовується лото «Знайди пару»).

3. Робота в групах. Підібрати слово, що називає відчуття і що відповідає на питання *що?* до картинки, яка лежить на столі. (м'яч, квітка, зошит, хмара, лимон, цукерка і так далі).

4. Гра «Злови м'яч». Логопед називає слово-предмет і кидає м'яч дитині, вона в свою чергу, називає слово, що асоціюється з названим словом. Обов'язкова умова – всі слова відповідають на питання *хто?* або *що?*. Наприклад: *м'яч (що?) – гра, мама (що?) – зустріч, лялька (що?) – радість, ранок (що?) – сонце* і так далі.

Коли педагог відчує, що діти легко доповнюють початі рядки, правильно розставляють частини мови, слід переходити до наступних занять – самостійного вигадування сінквейнів (краще при роботі в парах або групах).

Висновки. Спираючись на вищевикладений матеріал можна зробити висновки про те, що такі вищі психічні функції як мислення і мовлення перебувають в тісному взаємозв'язку. Чим краще розвинене мовлення, тим краще буде розвиватися мислення і навпаки. Розвиток однієї забезпечує підвищення діяльності іншої. Тож для розвитку мислення і мовлення дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення доцільним є застосування сінквейну. Крім того, він допомагає оволодіти такими мовленнєвими операціями як аналіз, синтез, порівняння, які в свою чергу сприяють розумінню значення слів, їх правильне вживання у власному мовленні, збагаченню словникового запасу дитини. Використання в логопедичній роботі сінквейну є також ефективним при подоланні у дітей децелерації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акименко В. М. *Развивающие технологии в логопедии* / В. М. Акименко. – Ростов н/Д : Феникс, 2011. – 109 с.
2. Душка Н. *Синквейн в работе по развитию речи дошкольников* // «Логопед», №5, 2005. – С. 7.
3. *Логопедия : учебник для студ. Дефектол. фак. пед. высш. учеб. заведений / под ред. Л. С. Волковой. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2007. – 703 с.*
4. Акименко В. М. *Новые логопедические технологии : учебно-метод. пособие* / В. М. Акименко. – Ростов н/Д : Феникс, 2008. – 105 с.
5. Тихеева Е. И. *Развитие речи детей (раннего и дошкольного возраста) : Пособие для воспитателей дет сада / под. ред. Ф. А. Сохина. – 5-е изд. М.: Просвещение, 1981. – 159 с.*
6. Баннов А. М. *Учимся думать вместе : (материалы для тренинга учителей)* / А. М. Баннов – М: ИНТУИТ.РУ, 2007. – 136 с.
7. Шеремет М. К. *Логопедия* / М. К. Шеремет, К. – 2010. – 509 с.